

Este traballo foi o gañador do 7.º Premio Literario «Anxel Fole», convocado pola Fundación Caixa Galicia e o Diario «El Progreso» de Lugo, e fallado o día 7 de Maio de 1993.

O xurado estivo formado por: Alfredo Conde Cid, Carlos Casares Mouriño, Juan Soto Gutiérrez e Ramón Soilán Penas.

DA MONTAÑA O CORAZÓN

(Producción literaria e lingua en Noriega Varela)

Edición patrocinada por:

 FUNDACION CAIXA GALICIA

ISBN: 84-604-7431-3

Depósito Legal: 864

El Progreso Artes Gráficas, S. L.

Rúa do Progreso, 12. Lugo, 1993.

REIMUNDE NOREÑA, Ramón, “Leiras e os poetas do norte de Lugo. Comparazón con Noriega Varela”, in Manuel Leiras Pulpeiro, *Poesía galega completa*, Barcelona, Sotelo Blanco Ediciones, 1984, pp. 115-124.

RISCO, Vicente, “Cartas a Antón Lousada Diéguez”, *Grial*, Vigo, n.º 86, outubro-novembro-décembro 1984, pp. 469-478.

RODRÍGUEZ FER, Claudio, “O gaitero vai á guerra”, *A Nosa Terra*, Vigo, n.º 432, 17.5.1990.

SABUZ, Marqués de, *De literatura gallega*, vol. I, pp. 495-507, e vol. III, pp. 81-94.

SALGADO TOIMIL, R., “Como falan os brañegos”, *Vida Gallega*, Vigo, n.º 406, 10.3.1929.

SALGADO TOIMIL, R., “Algunos aspectos de Noriega Varela”, *Vallibria*, Mondoñedo, n.º 35, 26.10.1930.

SÁNCHEZ, Arturo, “Un poeta aldeano”, *La Idea Moderna*, Lugo, 9.2.1899.

TAIBO GARCÍA, Victoriano, “A Virxen y-a paisanaxe”, *El Ratón*, Villalba, n.º 56, 6.9.1914.

TOIMIL GONZÁLEZ, Alfonso, “Los próximos juegos florales en la costa lucense”, *El Progreso*, Lugo, 27.6.1966.

TRAPERO PARDO, José, *Antón Noriega Varela e os clásicos latinos. Verbas e temas car-ò mundo*, Mes de Navidá do ano 1955, inédito.

ÍNDICE

	<u>Páxina</u>
I. INTRODUCCIÓN.....	7
II. A OBRA.....	11
II.1. Obra poética de creación.....	11
II.1.1. Aspectos da poesía completa de Noriega.....	11
II.1.2. Autor de dous libros de creación.....	18
II.1.2.1. <i>Montañesas</i>	22
II.1.2.2. <i>Do Ermo</i>	24
II.1.2.2.1. O problema das edicións.....	24
II.1.2.2.2. Organización do contido e temática.....	28
II.2. Obra recolectora.....	33
II.2.1. Adiviñanzas.....	33
II.2.2. Cantares populares.....	34
II.2.3. <i>A Virxen y-a paisanaxe</i>	36
II.2.4. <i>Como falan os brañegos. Serie I</i>	38
II.2.5. <i>Como falan os brañegos. Serie II</i>	44
II.2.6. Conclusión.....	45
II.3. Obra en prosa.....	47
III. A LINGUA.....	51
III.1. Caracterización xeral.....	51
III.2. Aproximación sociolingüística.....	57
III.3. Nivel ortográfico.....	67
III.4. Nivel fonético.....	76
III.4.1. Vocalismo.....	76
III.4.1.1. Vocalismo tónico.....	76
III.4.1.2. Vocalismo átono.....	77
III.4.2. Consonantismo.....	80
III.4.2.1. Metáteses.....	80
III.4.2.2. Grupos consonánticos con líquida.....	81
III.4.2.3. Outros grupos cultos.....	82
III.4.2.4. Seseo.....	83
III.4.2.5. Fenómenos de asimilación e disimilación.....	84
III.4.2.6. Outros fenómenos fonéticos.....	86
III.5. Nivel morfosintáctico.....	87

III.5.1. O nome.....	88
III.5.2. O artigo.....	93
III.5.3. O pronomo persoal.....	96
III.5.4. Outros pronomes.....	101
III.5.5. O verbo.....	102
III.5.6. O adverbio.....	110
III.5.7. A preposición.....	111
III.5.8. A conxunción.....	113
III.6. Nivel léxico-semántico.....	114
III.6.1. Interferencias léxicas.....	115
III.6.1.1. Castelanismos.....	115
III.6.1.2. Diferencialismos.....	118
III.6.2. O popular e o culto.....	118
III.6.3. Algúns procedementos de formación de palabras	122
III.6.3.1. A derivación.....	122
III.6.3.2. A composición.....	127
III.6.4. Algúns campos semánticos dominantes.....	129
III.7. Conclusión.....	133
IV. BIBLIOGRAFÍA.....	137
IV.1. Obras de Antonio Noriega Varela.....	137
IV.2. Bibliografía selecta sobre Noriega.....	138